

Vastaus valtuustoaloitteeseen Sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksujen perimättä jättäminen vähävaraisiksi tunnistettavilta asiakkailta

Valmistelijat:

Kari Janhonen, Talousjohtaja

Tiina Roininen, va. laskutuspäällikkö

Aloite: Sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksujen perimättä jättäminen vähävaraisiksi tunnistettavilta asiakkailta

Keskustan aluevaltuustoryhmä on tehnyt 16.12.2024 aluevaltuustoaloitteen koskien sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksujen perimättä jättämistä vähävaraisiksi tunnistettavilta asiakkailta. Valtuustoaloitteessa esitetään, että hyvinvointialue selvittäisi mahdollisuuksia tunnistaa tietyt vähävaraiset asiakasryhmät jo palvelutapahtuman yhteydessä ja jättää heiltä tasasuuruisiin asiakasmaksuihin perustuvat maksut perimättä ilman erillistä hakemusmenettelyä. Aloitteessa tuodaan esille, että nykyinen hakuprosessi on raskas ja voi muodostaa kynnyksen maksuvapautuksen hakemiselle, vaikka perusteet täytyisivät. Aloitteessa viitataan myös siihen, että hakemuksia on tehty vähän ja vapautuksia myönnetty harvoin, mikä voi osaltaan kertoa menettelyn kuormittavuudesta.

Aloitteen mukaan kuluvana vuonna on tehty 159 hakemusta, joista vapautus on myönnetty 35 asiakkaalle. Aloitteessa arvioidaan, että kevyempi menettely voisi helpottaa sekä asiakkaiden että henkilöstön työkuormaa ja vähentää maksujen perinnästä aiheutuvia kustannuksia.

Vastaus aloitteeseen:

Hyvinvointialue pitää aloitteen tavoitetta – asiakas- ja hallintokuorman keventämistä sekä maksuvapautuksen kynnyksen madaltamista – perusteltuna.

Hyvinvointialueen viranhaltijoiden näkemyksen mukaan ei ole mahdollista nimetä mitään yksittäistä asiakasryhmää, jolle maksuvapautus myönnettäisiin automaattisesti. Tällainen menettely voisi vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun, sillä toimeentulon vaarantuminen voi koskea mitä tahansa asiakasryhmää. Hyvinvointialueella ei ole saatavana asiakkaiden tulotietoja suoraan yhdestä järjestelmästä (esim. takuueläke, työmarkkinatuki) esimerkiksi vastaanottokäynnin yhteydessä, joten asiakkaiden tulotietojen selvittäminen toisi huomattavasti lisää hallinnollista työtä ja tarvetta henkilöstön lisäresursoinnille.

Ainoa lainmukainen ja yhdenvertainen peruste maksun alentamiselle tai perimättä jättämiselle on se, että maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai perheen toimeentulon. Tämä arvio on aina yksilöllinen.

Vaikka automaattista menettelyä ei ole, tietyt tilanteet voivat jo nyt toimia vahvana näyttönä toimeentulon vaarantumisesta:

- **Kelan myöntämä toimeentulotuki:** Jos asiakkaalle on myönnetty toimeentulotuki, voidaan samalle ajanjaksolle myöntää asiakasmaksun alennus tai perimättä jättäminen ilman laajaa lisäselvitystä.
- **Ulosottolaitoksen toteamat varattomuudet:** Jos asiakkaalla on useita luottotappioiksi kirjattuja laskuja ja Ulosottolaitos on todennut varattomuuden, voidaan tämä kokonaisuus huomioida maksuvapautusta harkittaessa.

Nämä perusteet eivät kuitenkaan muodosta automaattista vapautusta, vaan ne toimivat osana yksilöllistä harkintaa. Tällöinkin tarvitaan asiakkaan hakemus asiakasmaksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä.

Vielä yllä mainittuja perusteita ei ole huomioitu hyvinvointialueella, mutta laskutuspäälliköllä valmisteilla olevaan uuteen asiakirjaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen alentamisesta ja perimättä jättämisestä on tarkoitus ne tuoda ja ko. asiakirja tulee korvaamaan

aiemmin hyväksytyn asiakasmaksujen huojenusohjeen. Asiakirja on tulossa aluevaltuuston käsittelyyn ja hyväksyttäväksi kevään 2026 aikana.

Vuoden 2025 aikana tehtiin terveydenhuollon tasasuuruisten asiakasmaksujen osalta 318 hakemusta, joista alennus tai maksuvapautus myönnettiin 235 asiakkaalle. Määrä tuplaantui edellisvuoteen verrattuna.

Sosiaalihuollon maksukyvyn mukaisiin ja tasasuuruisiin asiakasmaksuihin (esim. kuljetuspalvelut, ylläpito, ateriat) vuonna 2025 tehtiin 608 hakemusta, joista alennusta tai perimättä jättämistä myönnettiin 406 asiakkaalle.